

Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ

**Процесуальні та криміналістичні аспекти
досудового розслідування**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції

14 квітня 2016 року

Одеса
ОДУВС
2016

УДК 343.102:343.98(477)
ББК 67.410.2:67.52(4Ук)
П48

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

П48 **Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового**
розслідування : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.,
м. Одеса, 14 квітня 2016 р. — Одеса : ОДУВС, 2016. — 314 с.
УДК 343.102:343.98(477)
ББК 67.410.2:67.52(4Ук)

ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ-ПАСТОК У ПРОТИДІІ ЗЛОЧИНАМ

*Домніцак Р.В., заступник начальника-начальник кримінальної поліції ГУ НП у Львівській області
Науковий керівник: Албул С.В., перший проректор Одеського державного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, Заступник голови Всеукраїнської
асоціації науковців та фахівців у сфері оперативно-розшукової діяльності*

Історія створення, формування й удосконалення будь-якого державного правоохоронного органу дає можливість зрозуміти його історичне призначення, визначити його місце в системі інших державних інститутів, що здійснюють правоохоронні функції, а також дієвого його законодавчого врегулювання. Це повною мірою стосується органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність. Крім того, історичний аналіз застосовуваних сьогодні сил, засобів і методів, що є на озброєнні правоохоронних органів, дозволить знайти певні закономірності їх розвитку залежно від умов суспільного життя, сформулювати найбільш дієві з них, визначити складові їхні елементи, зокрема щодо створення та використання об'єктів-пасток.

Проблемні аспекти щодо визначення змісту та напрямів оперативно-розшукової діяльності, їх взаємопов'язаності з іншими заходами в боротьбі зі злочинністю ґрунтовно досліджувалися в працях багатьох науковців, серед яких СС.В. Албул, М.П. Водько, В.Я. Горбачевський, О.М. Джужа, В.П. Захаров, О.В. Копан, О.Є. Користін, В.В. Матвійчук, Д.Й. Никифорчук, В.С. Овчинський, Ю.Ю. Орлов, М.А. Погорецький, М.Б. Саакян, В.В. Шендрик та багато інших. Однак, на наш погляд, реалії сьогодення, існуюча неузгодженість між законодавчими та відомчими актами, неопрацьованість окремих питань в цієї галузі потребують подальших ґрунтовних досліджень та розробок.

На сьогодні статтею 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» закріплено норму, згідно якої оперативні підрозділи Національної поліції України для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності мають право створювати з метою конспірації підприємства, організації, використовувати документи, які зашифровують особу чи відомчу належність працівників, приміщень і транспортних засобів оперативних підрозділів. Крім цього, відомчі нормативні акти прямо передбачають, що створення пасток (квартир, офісів, автомобілів) – це комплекс заходів, пов'язаний з легендованим використанням об'єктів та імітуванням ними певної діяльності, спрямований на встановлення злочинних намірів та документування протиправних дій осіб, які розробляються.

Минулий досвід оперативно-розшукової діяльності в Україні, як і в інших країнах, свідчить про те, що використання суб'єктами оперативно-розшукової діяльності об'єктів-пасток, має давню історію. Аналіз літератури й документів історичного, етнографічного, філософського, юридичного й іншого характеру дає

нам підстава хоча б тезисно простежити джерела й форми застосування об'єктів-пасток на різних етапах суспільного розвитку світової цивілізації. Відомий військовий теоретик стародавнього Китаю Сунь-Цзи, що був автором трактату «Мистецтво війни», особливе значення надавав конспірації. Вчений стверджував, що використання агентів вимагає найсуворішої таємниці, необхідно не просто їх мати, але й уміти використовувати. Можна стверджувати, що досягнення Сунь-Цзи полягають в тому, що він вперше детально запропонував рекомендації з організації розвідувальної служби, психологічної війни, заходів щодо дезінформації супротивника, забезпеченню безпеки, мистецтву розвідки.

До VI століття н.е. розвідувальна служба Візантійської імперії в Константинополі придбала значну роль у державі. Негласних працівників посилали під видом торговців у закордонні країни, щоб вони здобували інформацію про плани потенційних ворогів Візантії. Цей прийом має достатню подібність із тактикою використання об'єктів-пасток, що служать прикриттям для здійснення оперативно-розшукової діяльності й у наші дні.

У другій половині XIV століття, під час міжусобної боротьби за королівську владу, в Англії використання об'єктів-пасток одержало широке поширення при Генріху VII Тюдорі. Щоб мати вичерпну інформацію про всіх ворогів, він створив розгалужену мережу таких об'єктів. Цей факт, за нашим переконанням, також яскраво свідчить про те, що об'єкти-пастки у початковому вигляді все частіше використовувалися для легендування оперативно-розшукової діяльності.

Першу приватну розвідувальну службу започатковано флорентійськими купцями-банкірами у XIV ст. Згодом таку розвідувальну службу створили Фугери з Аугсбурга, які у XV і XVI ст. входили до кола найбільших промисловців і ділків. Під керівництвом Якоба Фугера (1459-1525) функціонувала високоефективна розвідувальна мережа, основою якої були численні представництва фірм у різних європейських країнах, що являли собою різновиди об'єктів-пасток.

Підсумовуючи результати аналізу історичного досвіду використання об'єктів-пасток в діяльності правоохоронних органів можна, на наш погляд, зробити деякі висновки. По-перше, слід зазначити, що становлення та розвиток використання об'єктів-пасток супроводжував процеси становлення, що стосуються питань необхідності використання негласного проникнення в злочинне середовище, його нормативного закріплення, а також необхідності удосконалювання організації і тактики його ведення. На різних етапах історичного розвитку зазнавали певних змін організація і тактика використання об'єктів-пасток. Найбільшої ефективності такого виду діяльність досягала у зв'язку зі створенням спеціальних підрозділів, здатних професійно вести таку боротьбу, створенням системи навчання і виховання цих кадрів, розробки тактики використання об'єктів-пасток для забезпечення реалізації покладених на них завдань.

По-друге, до набуття Україною незалежності оперативно-розшукова діяльність врегульовувалась тільки відомчими нормативними актами. Насьогодні чинний Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» в статті 8 «Права підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність» закріплено, що суб'єкти оперативно-розшукової діяльності, до яких належать й оперативні підрозділи Національної поліції, мають право здійснювати проникнення в злочинну групу негласного працівника оперативного підрозділу або особи, яка співробітничала з останнім, із збереженням в таємниці достовірних даних щодо їх особистості (п. 8) та створювати з метою конспірації підприємства, організації, використовувати документи, які зашифровують особу чи відомчу належність працівників, приміщень і транспортних засобів оперативних підрозділів.

Література:

1. Про оперативно-розшукову діяльність [Електронний ресурс] : закон України від 18. 02. 1992 р. № 2135-ХІІ із змін., внес. згідно із Законами України : за станом на 19. 11. 2012 р. № 3412-17. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. Сунь-Цзы. Искусство войны / Сунь-Цзы. – К.: Гелиос, 2010. – 280 с.
3. Албул С.В. Реалізація розвідувальної функції у діяльності поліцейських органів зарубіжних країн: компаративний аналіз / С.В. Албул // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2015. – № 4 (71). – С. 20-29.

Наукове видання

Процесуальні та криміналістичні аспекти досудового розслідування

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції**

14 квітня 2016 року

Підписано до друку 13.04.2016. Формат 60х90/8. Папір офсетний.
Гарн. «Times New Roman» Друк цифровий. Ум. друк .арк. 32.

Наклад 30 прим.

Видавництво ОДУВС

м. Одеса, вул. Успенська, 1

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3507 від 25.06.2009 р.
тел. 0487024884; 0949547884 email – ndrvv1@gmail.com